

પરિષદ-પ્રમુખનો પત્ર

- અને હવે આ છેલ્લો પત્ર

વર્ષ ૨૦૦૯ના ડિસેમ્બરમાં નવસારીમાં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદનું અધિવેશન મળ્યું ત્યારે મેં પરિષદના પ્રમુખ તરીકેનો કાર્યભાર સંભાળ્યો હતો. હવે આ મહિનાના અંતભાગે જૂનાગઢમાં પરિષદનું નવું અધિવેશન મળશે તે સાથે બે વર્ષનો મારો કાર્યકાળ પૂરો થશે. પરિષદ-પ્રમુખે પરિષદના મુખપત્ર ‘પરબ’માં દર અંકે વાચકોને ઉદ્દેશીને પત્ર લખવો તેવી પ્રણાલી પૂર્વપ્રમુખ માનનીય ધીરુબહેન પટેલે શરૂ કરી હતી અને તેમના અનુગામી બકુલ ત્રિપાઠી, કુમારપાળ દેસાઈ તથા આદરણીય નારાયણભાઈ દેસાઈએ તે આગળ ધપાવી હતી. મેં પણ એ પરંપરાને જાળવવાનો નિર્ણય કર્યો અને તે અનુસાર મારા કાર્યકાળ દરમિયાન ‘પરબ’માં મેં નિયમિત પત્રો લખ્યા. મારા કાર્યકાળની સમાપ્તિ સાથે એ સિલસિલો હવે સમાપ્ત થાય છે અને મારો આ છેલ્લો પત્ર છે. હવે પછીનું સૂત્ર મારા અનુગામી પ્રમુખ પાસે રહેશે.

‘પરબ’માં પરિષદ-પ્રમુખના પત્રો લખવાનો મારો બે વર્ષનો અનુભવ સુખદ રહ્યો. મેં બને ત્યાં સુધી નિયમિતતા જાળવી જેથી ‘પરબ’ના તંત્રી શ્રી યોગેશ જોષી અને એમના સાથીઓને કશી અગવડ ન પડે. યોગેશભાઈ અને એમના સાથીઓએ પણ મને જાળવી લીધી તે માટે હું તેઓનો આભારી છું. બે વર્ષના આ પત્રલેખનમાં મેં સાહિત્યને સ્પર્શતી બાબતોનો જ ઉલ્લેખ કરવાનું વલણ રાખ્યું અને તેને જાળવ્યું પણ ખરું. પરિષદ સાહિત્યસંસ્થા છે અને ‘પરબ’ તેનું મુખપત્ર છે તેથી પ્રમુખના પત્રને સાહિત્યકેન્દ્રી બનાવવાનો અભિગમ યોગ્ય લેખાય. મારા આ પત્રોના એકંદરે સારા પ્રતિભાવો મને જાણવા મળ્યા છે. થોડાક મિત્રોએ તો પત્રો લખીને પણ પોતાનો પ્રતિભાવ મને પાઠવ્યો. તેઓ સૌનો હું ઋણી છું. પત્ર શક્ય હોય ત્યાં સુધી મિત્રાક્ષરી, સંતુલિત અને સકારાત્મક દષ્ટિયુક્ત હોય તેની મેં શક્ય તેટલી કાળજી રાખી. આવા પત્રોની જો કશી ફલશ્રુતિ પ્રાપ્ત થવાની હોય તો તે યથાશક્ય વિધેયાત્મક સ્વરૂપની નીવડે તેની ખેવના રાખવાનું મેં યોગ્ય લેખ્યું.

આ બે વર્ષ દરમિયાન ગુજરાતી સાહિત્ય ક્ષેત્રે થોડીક મહત્ત્વપૂર્ણ ઘટનાઓ બની; થોડાક વિશિષ્ટ પ્રવાહો ઉદ્ભવ્યા તેની કંઈક નોંધ લેવાનું પણ મારું વલણ રહ્યું. ક્યારેક કોઈક ચર્ચાસ્પદ મુદ્દાને પણ મેં સ્પર્શ કર્યો તે સાથે તેમાંથી નકારાત્મક વિતંડાવાદ ન જન્મે તે પરત્વે મેં કંઈક સજાગતા પણ દાખવી. કોઈને અન્યાય ન કરવાનું મારું વલણ છે અને આ પત્રોમાં જો એ પ્રતિબિંબિત થયું હોય તો તેને હું મારું સદ્ભાગ્ય લેખીશ.

એક અંગત વાત પણ નોંધી લઉં. પરિષદ-પ્રમુખનો કાર્યભાર અને પ્રમુખીય પત્રો

લખવાની જવાબદારી સંભાળ્યાં તે સાથે જ મેં મનોમન એક નિર્ણય કર્યો હતો જે આજે અહીં વિદાય વેળાએ પ્રગટ કરું છું. મેં નક્કી કર્યું હતું કે પરિષદ-પ્રમુખના કાર્યકાળનાં બે વર્ષ સુધી હું પ્રમુખીય જવાબદારીના એક ભાગરૂપે ‘પરબ’માં માત્ર પત્રો જ લખીશ; મારી કોઈ સર્જનાત્મક કૃતિ હું ‘પરબ’માં પ્રકાશનાર્થે તેના તંત્રીને મોકલીશ નહિ જેથી કૃતિ ‘પરબ’માં પ્રગટ કરવાને યોગ્ય છે કે નહિ તેનો નિર્ણય કરવાની તંત્રીની જવાબદારી પર મારા પદનો કશો પ્રભાવ ન પડે. મને આનંદ છે કે મારા આ નિર્ણયને હું વળગી રહી શક્યો છું.

ગઈ તા. ૨૮ સપ્ટેમ્બરથી હમણાં સુધી દક્ષિણ ગુજરાતમાં સાહિત્ય સંદર્ભે આનંદ અને અવસાદના મિશ્ર પ્રસંગો ઉદ્ભવ્યા. ગુજરાતી ભાષાના મહાન કવિ શ્રી ઉશનસૂનું ગઈ તા. ૬ નવેમ્બરે બાણું વર્ષની વયે વલસાડમાં નિધન થયું તેનો શોક આપણને સૌને છે. સુરતમાં તા. ૨૮મી સપ્ટેમ્બરે તેમની બાણુંમી વર્ષગાંઠ પૂરા સાહિત્યિક ગૌરવ સાથે ઊજવાઈ. તેના થોડા દિવસ પછી વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટીના નવા કુલપતિ ડૉ. દક્ષેશ ઠાકરની સાથે વલસાડ જઈ કવિવરને છેલ્લી વાર પ્રત્યક્ષ મળી આવવાનું પણ બન્યું. બહુ જ વિકટ શારીરિક સ્થિતિમાં પણ કવિ ઉશનસૂની સ્મૃતિ તંતોતંત સતેજ હતી અને તેમનો આજીવન સાહિત્યરસ અક્ષુણ્ણ હતો તેની પ્રતીતિ પામીને અમે ધન્ય બન્યા. તે પછીના થોડાક જ દિવસમાં વીર નર્મદ દ. ગુ. યુનિ.એ કવિ ઉશનસૂને તેમની અનુપમ સાહિત્યિક સિદ્ધિઓના ઉપલક્ષ્યમાં ડોક્ટર ઓફ લિટરેચર (ડિ.લિટ.)ની માનદ્ પદવી આપવાનો નિર્ણય જાહેર કર્યો. તે જાણીને કવિશ્રીના ચહેરા પર અનન્ય પ્રસન્નતા પ્રગટી હતી તેવું વલસાડના કેટલાક મિત્રોએ જણાવ્યું. પણ શરીર છેવટે બળવત્તર નીવડ્યું અને ઉશનસૂ ચિરવિદાય લીધી. ઉશનસૂ જેવા બીજા અતિસમર્થ સૌનેટકવિ ગુજરાતી ભાષાને હવે મળે ત્યારે ખરા.

બીજી એક સંતોષપ્રેરક ઘટના દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટીની સ્થાપનાને ચાળીસેક વર્ષ થઈ ગયાં છે. સુરતના સપૂત અને આપણા સૌના સમર્થ શબ્દપૂર્વજ વીર કવિ નર્મદનું નામ આ યુનિવર્સિટી સાથે જોડાયારને પણ પાંચેક વર્ષ થયાં હશે. આશ્ચર્ય અને દુઃખની વાત એ કે આટલાં વર્ષો સુધી આ યુનિવર્સિટીમાં ગુજરાતીના સ્વતંત્ર અને પૂર્ણ કક્ષાના વિભાગનું અસ્તિત્વ જ નહોતું. એ વિભાગ સ્થપાય તે માટે પ્રયત્નો થતા રહ્યા હતા અને છેલ્લાં થોડાંક વર્ષોથી તો એ પ્રયત્નો પ્રબળ બન્યા હતા; એકાદ વાર તો નાવ કિનારે ડૂબ્યા જેવું પણ બન્યું હતું. પણ છેવટે હાલમાં જ ગુજરાત સરકારના શિક્ષણ વિભાગે નિર્ણય કર્યો અને દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટીને ગુજરાતીનો સ્વતંત્ર વિભાગ પ્રાપ્ત થયો છે. કવિ નર્મદને સુરતે આપેલી આ એક વધુ અને સમુચિત માનાંજલિ છે.

તા. ૧૬-૧૧-૧૧

બગવતીકુમાર શર્મા